YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

16 päivänä heinäkuuta 2009 *

Asiassa C-165/08,

jossa on kyse EY 226 artiklaan perustuvasta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 15.4.2008,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään B. Doherty ja A. Szmytkowska, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Puolan tasavalta, asiamiehenään M. Dowgielewicz,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: puola.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. W. A. Timmermans sekä tuomarit K. Schiemann (esittelevä tuomari), P. Kūris, L. Bay Larsen ja C. Toader,

julkisasiamies: J. Mazák,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Komissio vaatii kanteellaan yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että Puolan tasavalta ei ole noudattanut geneettisesti muunnettujen organismien tarkoituksellisesta levittämisestä ympäristöön ja neuvoston direktiivin 90/220/ETY kumoamisesta 12.3.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/18/EY (EYVL L 106, s. 1) kokonaisuudessaan ja erityisesti sen 22 ja 23 artiklan ja viljelykasvilajien yleisestä lajikeluettelosta 13.6.2002 annetun neuvoston direktiivin 2002/53/EY (EYVL L 193, s. 1) ja erityisesti sen 4 artiklan 4 kohdan ja 16 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se on kieltänyt geneettisesti muunnettujen lajikkeiden

siementen vapaan liikkumisen ja geneettisesti muunnettujen lajikkeiden sisällyttämisen kansalliseen lajikeluetteloon.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön säännöstö

Direktiivi 2001/18

2 Direktiivi 2001/18 annettiin EY 95 artiklan perusteella. Sen tavoitteena on sen 1 artiklan mukaan ennalta varautumisen periaatteen mukaisesti lähentää jäsenvaltioiden lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä ja suojella ihmisten terveyttä ja ympäristöä yhtäältä, kun geneettisesti muunnettuja organismeja (jäljempänä GMO) levitetään ympäristöön tarkoituksellisesti muussa tarkoituksessa kuin niiden saattamiseksi markkinoille Euroopan yhteisössä, ja toisaalta, kun GMO:ja saatetaan markkinoille yhteisössä tuotteina tai tuotteissa.

3 Direktiivin 2001/18 yhdeksännessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Kussakin jäsenvaltiossa tunnustettujen eettisten periaatteiden noudattaminen on erityisen tärkeää. Jäsenvaltiot voivat ottaa huomioon eettiset näkökohdat silloin, kun GMO:ja levitetään tarkoituksellisesti tai saatetaan markkinoille tuotteina tai tuotteissa.”

4 Tämän direktiivin 56–58 perustelukappale kuuluvat seuraavasti:

”(56) Kun tuotteena tai tuotteissa olevan GMO:n sisältävä tuote saatetaan markkinoille, ja kun tällainen tuote on asianmukaisesti hyväksytty tämän direktiivin mukaisesti, jäsenvaltio ei saa kieltää, rajoittaa tai estää sellaisten tuotteena tai tuotteissa olevien GMO:en saattamista markkinoille, jotka ovat tämän direktiivin mukaisia. Käytettävissä tulee olla turvatoimimenettely sellaisissa tapauksissa, joissa käyttöön liittyy vaara ihmisten terveydelle tai ympäristölle.

(57) Komission perustamaa luonnontieteiden ja uusien teknologioiden etiikkaa käsittelevää eurooppalaista työryhmää olisi kuultava ohjeiden saamiseksi yleisluonteisista eettisistä kysymyksistä GMO:en tarkoituksellisen levittämisen ja markkinoille saattamisen osalta. Kuuleminen ei kuitenkaan saisi rajoittaa jäsenvaltioiden toimivaltaa eettisissä kysymyksissä.

(58) Jäsenvaltioiden pitäisi voida kuulla perustamiaan neuvoa-antavia komiteoita biotekniikan eettisistä vaikutuksista.”

5 Kyseisen direktiivin B osa koskee olosuhteita, joissa GMO:en tarkoituksellinen levittäminen muussa tarkoituksessa kuin markkinoille saattamisessa voidaan sallia.

6 Saman direktiivin C osa, joka sisältää direktiivin 12–24 artiklat, koskee GMO:en markkinoille saattamisen tuotteina tai tuotteissa sallimista.

7 Direktiivin 2001/18 22 artiklassa, jonka otsikko on ”Vapaa liikkuvuus” säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot eivät saa kieltää, rajoittaa tai estää sellaisten tuotteina tai tuotteissa olevien GMO:en saattamista markkinoille, jotka ovat tämän direktiivin vaatimusten mukaisia, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 23 artiklan soveltamista.”

8 Tämän direktiivin 23 artiklassa, jonka otsikko on ”Suojalauseke”, säädetään seuraavaa:

”1. Jos jäsenvaltiolla on joko sellaisten uusien tai täydentävien tietojen perusteella, jotka on saatu luvan myöntämisen jälkeen ja jotka vaikuttavat ympäristöriskien arviointiin, tai uuden tai täydentävän tieteellisen tiedon vuoksi tehdyn olemassa olevien tietojen uudelleenarvioinnin perusteella aihetta todeta, että tuotteina tai tuotteissa oleva GMO, josta on tehty asianmukainen ilmoitus ja jolle on saatu kirjallinen lupa tämän direktiivin mukaisesti, aiheuttaa riskin ihmisten terveydelle tai ympäristölle, jäsenvaltio voi väliaikaisesti rajoittaa kyseisen tuotteina tai tuotteissa olevan GMO:n käyttöä ja/tai myyntiä tai kieltää sen käytön ja/tai myynnin alueellaan.

Jäsenvaltion on varmistettava, että vakavan riskin ollessa kyseessä toteutetaan hätätoimenpiteitä, kuten keskeytetään tai lopetetaan markkinoille saattaminen, ja että yleisölle ilmoitetaan asiasta.

Jäsenvaltion on välittömästi ilmoitettava komissiolle ja muille jäsenvaltioille tämän artiklan mukaisista toimista ja esitettävä samalla perustelut päätökselleen sekä toimitettava ympäristöriskien arviointia koskeva uudelleenarviointinsa, josta käy ilmi, olisiko luvan ehtoja muutettava ja miten tai olisiko lupa peruttava, ja tarvittaessa päätöksensä perusteena olevat uudet tai täydentävät tiedot.

2. Asiasta on päätettävä 60 päivän kuluessa 30 artiklan 2 kohdassa säädettyä menettelyä noudattaen. – –”

9 Saman direktiivin 29 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Yleisluonteisissa eettisissä kysymyksissä komissio voi omasta aloitteestaan tai Euroopan parlamentin tai neuvoston pyynnöstä kuulla perustamiaan biotekniikan eettisiä vaikutuksia pohtivia neuvoa-antavia komiteoita, esimerkiksi luonnontieteiden ja uusien teknologioiden etiikkaa käsittelevää eurooppalaista työryhmää, sanotun kuitenkaan rajoittamatta jäsenvaltioiden toimivaltaa eettisissä kysymyksissä.

Kuuleminen voi tapahtua myös jäsenvaltion pyynnöstä.

– –

3. Mitä 1 kohdassa säädetään ei vaikuta tässä direktiivissä säädettyihin hallinnollisiin menettelyihin.”

10 Direktiivin 2001/18 36 artiklassa todetaan seuraavaa:

”1. Kumotaan direktiivi 90/220/ETY 17. lokakuuta 2002 alkaen.

2. Viittauksia kumottuun direktiiviin pidetään viittauksina tähän direktiiviin liitteessä VIII olevan taulukon mukaisesti.”

Direktiivi 2002/53

11 Kuten direktiivin 2002/53 1 artiklan 1 kohdasta käy ilmi, tämä direktiivi ”koskee juurikas-, rehukasvi-, viljakasvi- ja perunalajikkeiden sekä öljy- ja kuitukasvilajikkeiden hyväksymistä sellaisten viljelykasvilajien yleiseen lajikeluetteloon, joiden siemeniä tai kasveja voidaan pitää kaupan juurikkaiden siementen osalta annetun direktiivin 2002/54/EY (juurikkaiden siementen pitämisestä kaupan 13.6.2002 annettu neuvoston direktiivi (EYVL L 193, s. 12)), rehukasvien siementen osalta annetun direktiivin 66/401/ETY (rehukasvien siementen pitämisestä kaupan 14.6.1966 annettu neuvoston direktiivi (EYVL 1966, 125, s. 2298)), viljakasvien siementen osalta annetun direktiivin 66/402/ETY (viljakasvien siementen pitämisestä kaupan 14.6.1966 annettu neuvoston direktiivi (EYVL 1966, 125, s. 2309)), siemenperunoiden osalta annetun direktiivin 2002/56/EY (siemenperunoiden pitämisestä kaupan 13.6.2002 annettu neuvoston direktiivi (EYVL L 193, s. 60)) sekä öljy- ja kuitukasvien siementen osalta annetun direktiivin 2002/57/EY (öljy- ja kuitukasvien siementen pitämisestä kaupan 13.6.2002 annettu neuvoston direktiivi (EYVL L 193, s. 74)) mukaisesti.” Saman artiklan 2 kohdan mukaan kyseinen yleinen luettelo ”laaditaan jäsenvaltioiden kansallisten luetteloiden perusteella”.

12 Direktiivin 2002/53 4 artiklan, jossa luetellaan tietyt edellytykset, jotka jäsenvaltioiden on täytettävä lajikkeen hyväksymiseksi, 4 kohdassa todetaan seuraavaa:

”Direktiivin 90/220/ETY 2 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut geneettisesti muunnetut lajikkeet hyväksytään ainoastaan siinä tapauksessa, että on toteutettu kaikki asianmukaiset toimenpiteet ihmisten terveydelle ja ympäristölle haitallisten vaikutusten välttämiseksi.”

13 Direktiivin 2002/53 16 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että 17 artiklassa tarkoitetusta julkaisemisesta lähtien tämän direktiivin säännösten tai tämän direktiivin periaatteita vastaavien periaatteiden mukaisesti hyväksyttyjen lajikkeiden siemeniin ei sovelleta lajiketta koskevia rajoituksia kaupan pitämisen osalta.

2. Jäsenvaltiolle voidaan hakemuksesta, joka käsitellään 23 artiklan 2 kohdan mukaisesti tai, jos on kyse geneettisesti muunnetusta lajikkeesta, 23 artiklan 3 kohdan mukaisesti, antaa lupa kieltää lajikkeen käyttö koko alueellaan tai sen osalla tai määrätä asianmukaiset edellytykset lajikkeen viljelylle ja, c alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa, edellytykset lajikkeen viljelystä saatavien tuotteiden käytölle,

a) jos on osoitettu, että kyseisen lajikkeen viljely saattaisi kasvien terveyden kannalta olla vahingoksi muiden lajikkeiden tai lajien viljelylle; tai

b) jos lupaa hakeneessa jäsenvaltiossa 5 artiklan 4 kohdan säännösten mukaisesti suoritettujen virallisten viljelykokeiden perusteella voidaan todeta, että lajikkeen koetulokset eivät missään jäsenvaltion alueen osassa vastaa kyseisen jäsenvaltion alueella hyväksytyn vastaavan lajikkeen tuloksia tai, kun on yleisesti tiedossa, että lajike ei lajikeominaisuuksiensa tai tuleentumisajankohtansa vuoksi sovellu viljeltäväksi missään alueen osassa. Hakemus on jätettävä viimeistään hyväksyntää seuraavan kolmannen kalenterivuoden loppuun mennessä; taikka

c) jos on olemassa muita kuin edellä esitettyjä perusteltuja syitä tai sellaisia syitä joihin mahdollisesti on viitattu 10 artiklan 2 kohdassa tarkoitetussa menettelyssä, katsoa, että lajikkeesta aiheutuu vaara ihmisten terveydelle tai ympäristölle.”

14 Tämän direktiivin 17 artikla kuuluu seuraavasti:

”Komissio julkaisee jäsenvaltioiden antamien tietojen mukaisesti ja heti tiedot saatuaan *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* C-sarjassa otsikolla ”Viljelykasvilajien yleinen lajikeluettelo” kaikki ne lajikkeet, joiden siemeniin ja lisäysaineistoon ei 16 artiklan mukaisesti sovelleta lajiketta koskevia rajoituksia – –”

Kansallinen lainsäädäntö

15 Siemenistä 26.6.2003 annetun lain (Dz. U nro 137, järjestysnumero 1299), sellaisena kuin se on muutettuna 27.4.2006 annetulla lailla (Dz. U nro 92, järjestysnumero 639, jäljempänä siemenistä annettu laki), 5 §:n 4 momentissa säädetään, että ”geneettisesti muunnettuja lajikkeita ei sisällytetä kansalliseen luetteloon”.

16 Siemenistä annetun lain 57 §:n 3 momentin mukaan ”geneettisesti muunnettujen lajikkeiden siemeniä ei voida saattaa markkinoille Puolan tasavallan alueella”. Saman lain 67 §:n 1 momentin mukaan henkilö, joka saattaa markkinoille siemeniä kyseisen 57 §:n 3 momentin vastaisesti, voidaan tuomita rahamääräiseen seuraamukseen.

Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

17 Ensimmäisen 19.6.2006 ja 19.7.2006 Puolan kanssa käydyn kirjeenvaihdon päätteeksi komissio on antanut 18.10.2006 tälle jäsenvaltiolle EY 226 artiklan nojalla virallisen huomautuksen. Komissio katsoi huomautuksessa, että siemenistä annetun lain 5 §:n 4 momentilla ja 57 §:n 3 momentilla (jäljempänä kansalliset riidanalaiset säännökset) rikotaan direktiiviä 2001/18 ja erityisesti sen 22 ja 23 artiklaa sekä direktiiviä 2002/53 ja erityisesti sen 4 artiklan 4 kohtaa ja 16 artiklaa.

18 Puolan tasavalta on 20.12.2006 päivätyssä kirjeessään kiistänyt jäsenyysvelvoitteidensa noudattamatta jättämisen. Se on vedonnut erityisesti ennalta varautumisen periaatteeseen ja biologiselle monimuotoisuudelle ja ympäristölle yleisesti sekä Puolan maataloudelle erityisesti aiheutuvien peruuttamattomien seurausten vaaraan, jonka epäselvät arviointiperiaatteet, riittämättömät valvonnat ja takuut sekä direktiivissä 2001/18 olevat lajikkeiden rinnakkaiseloa koskevat puutteelliset säännöt aiheuttavat. Kyseinen jäsenvaltio on lisäksi väittänyt, että direktiivissä 2002/53 asetettuun viljelykasvilajien yleiseen lajikeluetteloon sisällytettyjä lajikkeita ei ole testattu Puolan ominaisympäristössä eikä niiden mahdollisista pitkän aikavälin kielteisten vaikutusten puuttumisesta täten ole riittäviä takeita.

19 Puolan tasavalta on myös viitannut Puolassa yleisön keskuudessa esiintyneeseen kansanterveydelle ja ympäristölle aiheutuvien haittojen pelkoon ja GMO:en vastustukseen sekä direktiivin 2001/18 yhdeksännen perustelukappaleen mukaiseen vaatimukseen eettisten periaatteiden noudattamisesta, ja todennut tältä osin, että kyseisten säädösten, joita enemmistö Puolan väestöstä ei kannata, sisällyttäminen Puolan oikeusjärjestelmään olisi epäeettistä.

20 Komissio, joka ei tyytynyt tähän vastaukseen, antoi 29.6.2007 Puolan tasavallalle perustellun lausunnon, jossa se kehotti Puolan tasavaltaa suorittamaan kahden kuukauden kuluessa perustellun lausunnon vastaanottamisesta sen noudattamiseksi tarvittavat toimenpiteet.

21 Puolan tasavalta on 28.8.2007 päivätyssä vastauksessaan uudistanut perustelunsa, jotka se oli aiemmin esittänyt viralliseen huomautukseen antamassaan vastauksessa. Se on myös väittänyt, että se, että Puolan voivodikuntien valtuustot ovat vuonna 2006 yksimielisesti hyväksyneet päätöslauselmat, joiden mukaan voivodikuntien alueet tulisi vapauttaa geneettisesti muunnetuista viljelmistä ja GMO:eista, on osoitus siitä, että riidanalaiset kansalliset säännökset kuuluvat julkisen moraalin piiriin, ja lisännyt, että tällaiset toimenpiteet ovat näin ollen sallittuja EY 30 artiklan nojalla ilman, että on tarpeellista vedota tässä tarkoituksessa komission vetoamassa johdetussa oikeudessa asetettuihin erityismenettelyihin.

22 Näin ollen komissio päätti nostaa nyt käsiteltävänä olevan kanteen.

Kanne

Asianosaisten lausumat

23 Komissio väittää kanteessaan, että siemenistä annetun lain 57 §:n 3 momentti on direktiivillä 2001/18 käyttöön otetun vapaata liikkuvuutta koskevan järjestelmän vastainen kokonaisuudessaan ja erityisesti direktiivin 22 ja 23 artiklan vastainen. Komission mukaan tämän direktiivin 22 artiklassa nimittäin edellytetään, että kaikkia GMO:ja, joiden markkinoille saattaminen on hyväksytty kyseisen direktiivin mukaisesti, on voitava käyttää vapaasti koko yhteisön alueella. Direktiivin 2001/18 23 artikla, jossa rajataan tarkasti mahdollisuus säätää suojatoimenpiteistä yksittäisten GMO:en osalta kussakin yksittäistapauksessa tehdyn arvioinnin päätteeksi, tarkoittaa puolestaan sitä, että jäsenvaltiot eivät voi yleisesti kieltää alueellaan kokonaisen GMO-luokan markkinoille saattamista, vieläpä noudattamatta kyseisessä säännöksessä tarkoitettua menettelyä.

24 Komission mukaan direktiivin 2002/53 16 artiklan 1 kohdassa myös velvoitetaan jäsenvaltiot huolehtimaan siitä, että lajikkeiden viljelykasvien yleiseen lajikeluetteloon hyväksymisestä lukien näiden lajikkeiden siemeniin ei sovelleta lajiketta koskevia rajoituksia kaupan pitämisen osalta. Tällä hetkellä on olemassa noin 75 geneettisesti muunnettua lajiketta, jotka on hyväksytty direktiivin 2001/18 perusteella ja jotka on sisällytetty kyseiseen yleiseen luetteloon.

25 Komissio katsoo lisäksi, että direktiivissä 2002/53, jonka tarkoituksena on asettaa yhdenmukaiset laatuvaatimukset lajikkeiden vapaan liikkuvuuden edistämiseksi, ei sallita jäsenvaltioiden yleisesti kieltävän geneettisesti muunnettujen lajikkeiden sisällyttämistä niiden kansalliseen luetteloon. Kun GMO on hyväksytty, erityisesti direktiivissä 2001/18 kuvatun perusteellisen tieteellisen arvioinnin päätteeksi, sen ei voida enää katsoa aiheuttavan sellaista vaaraa terveydelle tai ympäristölle, joka oikeuttaisi kieltämään tällaisen GMO:n sisällyttämisen kansalliseen lajikeluetteloon direktiivin 2002/53 4 artiklan 4 kohdan perusteella.

26 Komissio toteaa Puolan tasavallan oikeudenkäyntiä edeltävässä menettelyssä esittämistä väitteistä, että tämän esittämät epäilyt direktiivin 2001/18 väitetyistä epätarkkuuksista, jotka koskevat ympäristön ja terveyden suojelua, eivät vaikuta direktiivin säännöksistä tehtävään tulkintaan, ja ovat siten joka tapauksessa perusteettomia. Komission mukaan direktiivillä 2001/18 käyttöön otetut menettelyt takaavat nimittäin ennalta varautumisen periaatteen mukaisesti jokaisen yksittäisen GMO:n osalta tarkan ympäristölle ja terveydelle mahdollisesti aiheutuvien vaarojen arvioinnin, ja ne sisältävät myös tehokkaat valvonta- ja suojajärjestelmät.

27 Komission mukaan viralliseen huomautukseen annetussa vastauksessa olevaan eettisiä periaatteita koskevaan yleiseen viittaukseen ei puolestaan ole liitetty mitään GMO:en levitykseen liittyvää yksilöityä eettistä perustelua. Lisäksi direktiivin 2001/18 yhdeksännestä perustelukappaleesta käy ilmi, että eettiset näkökohdat eivät jää direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, joten kyseisen direktiivin perusteella hyväksyttyjen tuotteiden kieltämisestä ei voida päättää ilman direktiivissä asetettuja menettelyjä. Komission mukaan on lisäksi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaista, että EY 30

artiklaan ei voi enää vedota silloin, kun kyseistä alaa säädellään yhteisön oikeussäännöillä yksityiskohtaisesti ja yhtenäisesti, ja tämä on direktiivien 2001/18 ja 2002/53 laita GMO:en kaupan osalta.

28 Vastineessaan Puolan tasavalta väittää, että kannetta ei voida ottaa tutkittavaksi sillä perusteella, että Puolan tasavalta ei voi komission liian epätarkkojen väitteiden vuoksi yksilöidä tarkasti kanteen kohdetta eikä tästä syystä valmistella hyödyllisesti puolustustaan. Vaikka komissio nimittäin vaatii yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan muun muassa sen, että Puolan tasavalta ei ole noudattanut direktiivejä 2001/18 ja 2003/52 kokonaisuudessaan, kanteessa esitetyt tarkemmat määräykset ovat vain esimerkkejä eikä komissio anna tältä osin minkäänlaista selitystä.

29 Aineellisen kysymyksen osalta Puolan tasavalta katsoo, että toisin kuin komissio väittää, oikeuskäytännössä vahvistetaan, että EY 30 artiklaan vetoaminen tulee mahdottomaksi vasta, kun yhteisön toteuttama yhdenmukaistaminen sisältää sellaisen erityistavoitteen toteuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet, jota EY:n perustamissopimuksen kyseisen määräyksen on tarkoitus suojella. Eettiset näkökohdat eivät kuitenkaan nimenomaisesti liity direktiiveihin 2001/18 ja 2002/53, joiden tarkoituksena on yksinomaan suojella ympäristöä ja ihmisten terveyttä. Lisäksi direktiivin 2001/18 57 perustelukappaleessa ja 29 artiklan 1 kohdassa säilytetään nimenomaisesti jäsenvaltioiden toimivalta säätää GMO:hin liittyvistä eettisistä näkökohdista.

30 Puolan tasavallan mukaan nyt esillä olevassa asiassa riidanalaisten kansallisten säännösten antamista ovat ohjanneet sellaiset humanistiset ja kristilliset eettiset periaatteet, joita enemmistö Puolan väestöstä kannattaa.

31 Tältä osin Puolan tasavalta korostaa vuorotellen kristillistä elämänkatsomusta, jonka mukaan Jumalan luomia eläviä olentoja ei saa käsitellä ja muuntaa teollisoikeuksien kohdemateriaaliksi, kristillistä ja humanistista edistys- ja kehitysnäkemystä, jonka mukaan luomisprojektia ja ihmisen ja luonnon välisen tasapainon etsimistä on kunnioitettava, sekä lopuksi yhteiskuntajärjestystä koskevia kristillisiä ja humanistisia

periaatteita, koska elävien olentojen alentaminen hyödykkeiksi yksinomaan kaupallisia tarkoituksia varten saattaa myös heikentää yhteiskunnan perusteita.

32 Komissio kiistää vastauksessaan sen, että kanne olisi jätettävä tutkimatta. Komission mukaan sen väitteet ja perustelut on nimittäin esitetty selvästi ja samanlaisin ilmauksin virallisessa huomautuksessa, perustellussa lausunnossa ja kanteessa.

33 Direktiivistä 2001/18 ja erityisesti sen 22 ja 23 artiklasta, jotka on nimenomaisesti mainittu, koska ne muodostavat vapaan liikkuvuuden järjestelmän kulmakiven, komissio toteaa, että kyseistä järjestelmää, tämän direktiivin tarkoitusta eikä direktiivin kaikkia säännöksiä ole noudatettu. Sitä vastoin direktiivin 2002/53 osalta komissio täsmentää, että sen kanne koskee erityisesti direktiivin 4 artiklan 4 kohtaa ja 16 artiklaa eikä säädöstä kokonaisuudessaan.

34 Asiakysymyksen osalta komissio vakuuttaa uudelleen, että GMO:en siemenien salliminen ja markkinointi on tyhjentävästi yhdenmukaistettu, sillä direktiivissä 2001/18 ja erityisesti sen 29 artiklassa otetaan huomioon myös eettiset kysymykset, ja näin ollen jäsenvaltion vetoaminen EY 30 artiklaan ei enää ole mahdollista.

35 Komissio esittää myös epäilyksen riidanalaisten kansallisten säännösten antamiseen johtaneista asiallisista syistä. Yhtäältä Puolan tasavalta ei komission mukaan ole esittänyt seikkoja, jotka osoittaisivat, että se olisi kyseiset kiellot hyväksyessään saanut vaikutteita niistä eettisistä ja uskonnollisista näkökohdista, joihin se on vedonnut yhteisöjen tuomioistuimessa. Toisaalta vastineessa esitettyjä yksityiskohtaisia eettisiä ja uskonnollisia perusteita ei ole esitetty oikeudenkäyntiä edeltävän vaiheen aikana, jonka kuluessa Puolan tasavalta on vedonnut etenkin ympäristöä ja kansanterveyttä koskeviin näkökohtiin.

36 Komission mukaan jäsenvaltio ei myöskään voi nojautua osaan yleistä mielipidettä kyseenalaistaakseen yksipuolisesti yhteisön yhdenmukaistamistoimenpiteen.

37 Vastauksessaan Puolan tasavalta väittää, että selitykset, jotka komissio on esittänyt puolustaakseen kanteen tutkittavaksi ottamista ja jotka koskevat direktiivin 2001/18 järjestelmän ja tarkoituksen väitettyä loukkaamista, on jätettävä tutkimatta, koska ne on esitetty liian myöhään ja ne ovat liian epätarkkoja. Kyseiset selitykset ovat Puolan tasavallan mukaan joka tapauksessa perusteettomia jo senkin vuoksi, että kyseisellä direktiivillä otetaan käyttöön useita järjestelmiä, jotka koskevat GMO:en markkinoille saattamista, tarkoituksellista levittämistä tai tarkoituksetonta levittämistä.

38 Asiakysymyksen osalta Puolan tasavalta toteaa, että kun direktiivissä ei oteta huomioon tuoteryhmää luonnehtivia olennaisia näkökulmia, yhdenmukaistamisen ei voida katsoa olevan loppuun saatettu. Komission ajama tulkinta johtaa Puolan tasavallan mukaan nyt esillä olevassa asiassa siihen, että GMO:hin liittyviä eettisiä näkökohtia, joiden tärkeyden yhteisön lainsäätäjä on kuitenkin tunnustanut direktiivin 2001/18 perustelukappaleissa ja säännöksissä, ei voida enää ottaa huomioon kyseisessä direktiivissä asetetuissa menettelyissä eikä jäsenvaltioille vahvistetun toimivallan osalta.

39 Kun otetaan huomioon riidanalaisten kansallisten säännösten eettiset tavoitteet, näitä säännöksiä tulee Puolan tasavallan mukaan tarkastella EY 28 ja EY 30 artiklan eikä direktiivien 2001/18 ja 2002/53 valossa. Koska komissio ei kuitenkaan ole vedonnut EY 28 artiklan rikkomiseen eikä väittänyt, että kyseiset kansalliset säännökset eivät täyttäisi EY 30 artiklassa asetettuja, erityisesti suhteellisuutta koskevia vaatimuksia, yhteisöjen tuomioistuimen on ratkaistava asia ainoastaan sen kysymyksen osalta, voiko jäsenvaltio vedota eettisiin näkökohtiin GMO:ja koskevassa kaupankäynnissä.

40 Lisäksi Puolan tasavalta katsoo, että komissio, jolla on todistustaakka väitetyn jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen osalta, ei ole osoittanut, että kyseisen jäsenvaltion esittämät eettiset selitykset olisivat paikkansapitämättömiä. Toisin kuin komissio väittää, jäsenvaltiolla on Puolan tasavallan mukaan oikeus asettaa yhteisöjen

tuomioistuimessa arvojärjestykseen oikeudenkäyntiä edeltävässä menettelyssä vedotut perusteet sekä kehitellä joitakin näistä muiden perusteiden kustannuksella.

41 Puolan tasavalta korostaa lisäksi, että on yleisesti tunnettua, että riidanalaisista kansallisista säännöksistä äänestettäessä kansanedustajien enemmistö kuului puolueisiin, joille katolinen uskonto on keskeinen arvo, ja täten ei ole mitenkään yllättävää, että edustajia ovat ohjanneet ennemminkin heidän äänestäjiensä tunnustamat kaikkialla läsnä olevat kristilliset ja humanistiset arvot kuin ympäristöä tai kansanterveyttä koskevat tieteellisesti monimutkaiset ja vaikeammin ymmärrettävät näkökohdat.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

Kanteen kohde ja tutkittavaksi ottaminen

42 Aluksi on huomautettava, että yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 38 artiklan 1 kohdan c alakohdasta ja siihen liittyvästä oikeuskäytännöstä seuraa, että kannekirjelmässä on mainittava oikeudenkäynnin kohde ja yhteenveto kanteen oikeudellisista perusteista ja että näiden mainintojen on oltava riittävän selviä ja täsmällisiä, jotta vastaaja voi valmistella puolustuksensa ja jotta yhteisöjen tuomioistuin voi harjoittaa valvontaansa. Tästä johtuu, että niiden oleellisten tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen, joihin kanne perustuu, on ilmettävä johdonmukaisesti ja ymmärrettävästi itse kannekirjelmän tekstistä ja että kanteessa esitetyt vaatimukset on muotoiltava yksiselitteisesti, jottei yhteisöjen tuomioistuin lausuisi kanteen ulkopuolelta tai jättäisi lausumatta jostakin perusteesta (ks. erityisesti asia C-475/07, komissio v. Puola, tuomio 12.2.2009, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

43 Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut myös, että EY 226 artiklaan perustuvassa kanteessa yhteisöjen tuomioistuimen on esitettävä väitteet johdonmukaisesti ja täsmällisesti, jotta jäsenvaltio ja yhteisöjen tuomioistuin voivat arvioida tarkasti sen yhteisön oikeuden rikkomisen laajuuden, josta jäsenvaltiota moititaan; tämä on välttämätön edellytys sille, että kyseinen jäsenvaltio voi käyttää hyödyllisesti puolustautumisoikeuksiaan ja että yhteisöjen tuomioistuin voi tutkia, onko jäsenyysvelvoitteita jätetty noudattamatta väitetyllä tavalla (ks. erityisesti em. asia komissio v. Puola, tuomion 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

44 Nyt esillä olevassa asiassa ensinnäkin kanteen direktiiviä 2002/53 koskevan osuuden osalta riittää, kun mainitaan, että huolimatta kannekirjelmässä esitettyjen vaatimusten suhteellisesta epäselvyydestä tältä osin, komissio on vahvistanut vastauskirjelmässään, että kyseisen kanteen tarkoituksena oli todeta Puolan tasavallan jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen vain näissä vaatimuksissa nimenomaisesti yksilöityjen säännösten eli kyseisen direktiivin 4 artiklan 4 kohdan ja 16 artiklan osalta. Koska komissio on lisäksi selvästi ilmaissut sekä oikeudenkäyntiä edeltävän menettelyn aikana että kannekirjelmässään syyt, joiden vuoksi se on katsonut, että riidanalaisilla kansallisilla säännöksillä rikotaan näitä kahta säännöstä, ja koska Puolan tasavallalla on näin ollen ollut tältä osin mahdollisuus käyttää hyödyllisesti puolustautumisoikeuksiaan, tätä kanteen osaa ei voida jättää tutkimatta.

45 Toiseksi direktiiviä 2001/18 koskevasta kanteen osasta on todettava, että komissio on esittänyt väitteensä selvästi ja riittävän täsmällisesti kyseisen direktiivin 22 ja 23 artiklan osalta. Sitä vastoin se ei ole esittänyt riittävän selvästi syitä, joiden vuoksi se katsoo, että Puolan tasavalta ei ole noudattanut kaikkia tämän direktiivin mukaisia jäsenyysvelvoitteitaan.

46 Komission kannekirjelmässä nimittäin tyydytään ensinnäkin toistamaan ainoastaan direktiivin 2001/18 2 artiklan 2 kohdan säännökset, joissa GMO:t määritellään sekä tämän direktiivin GMO:en markkinoille saattamista koskevassa C osassa olevat 19 artiklan 1 ja 2 kohdan, 22 artiklan ja 23 artiklan 1 kohdan säännökset. Lisäksi tässä kannekirjelmässä esitetään yksityiskohtaiset selvitykset ainoastaan kyseisten 22 ja 23 artiklan osalta ja todetaan, että riidanalaiset kansalliset säännökset eivät ole

”kyseisessä direktiivissä kokonaisuudessaan ja erityisesti sen 22 ja 23 artiklassa käyttöön otetun vapaan liikkuvuuden järjestelmän” mukaisia.

47 Kuten Puolan tasavalta perustellusti toteaa, tällainen lyhyt väittämä ei sisällä mitään selitystä niistä syistä, joiden vuoksi direktiiviä 2001/18, joka sisältää erityisesti GMO:en tarkoituksellista levittämistä muussa tarkoituksessa kuin markkinoille saattamiseksi koskevan B osan, sekä luottamuksellisuutta, merkintää ja tietojenvaihtoa koskevan D osan, ei olisi noudatettu ”kokonaisuudessaan”, kuten kannekirjelmän vaatimusosassa väitetään.

48 Edellä esitetystä seuraa, että kanne on direktiivin 2001/18 osalta otettava tutkittavaksi ainoastaan siltä osin kuin se koskee kyseisen direktiivin 22 ja 23 artiklan väitettyä rikkomista mutta ei siltä osin kuin siinä vaaditaan tämän direktiivin rikkomisen toteamista ”kokonaisuudessaan”.

Asiakysymys

49 Aluksi on todettava, että Puolan tasavalta on vastineessaan ja vastauskirjelmässään keskittänyt perustelunsa yksinomaan eettisiin tai uskonnollisiin perusteisiin, jotka sen mukaan ovat riidanalaisten kansallisten säännösten perustana.

50 Vaikka Puolan tasavalta ei kiistä sitä, että riidanalaisten kansallisten säännösten sisältämillä kielloilla rikottaisiin direktiivejä 2001/18 ja 2002/53 siinä tapauksessa, että näiden direktiivien ainoa tarkoitus olisi säädellä geneettisesti muunnettujen lajikkeiden siementen kauppaa ja niiden sisällyttämistä viljelykasvilajien yleiseen lajikeluetteloon, se katsoo, että asia ei ole näin nyt esillä olevassa tapauksessa. Koska kyseisillä kansallisilla säännöksillä on eettisiä tavoitteita, jotka eivät liity näille direktiiveille ominaiseen ympäristön ja kansanterveyden sekä vapaan liikkuvuuden suojeluun, ne

eivät näin ollen kuulu näiden direktiivien soveltamisalaan, ja täten GMO:en vapaan liikkuvuuden esteet, jotka voivat aiheutua EY 28 artiklan mahdollisesta rikkomisesta, voidaan tarvittaessa oikeuttaa EY 30 artiklan perusteella.

51 Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin toteaa kuitenkin, että nyt esillä olevan asian ratkaisemiseksi ei ole tarpeen lausua siitä, säilyttävätkö jäsenvaltiot, ja missä määrin ja millä mahdollisilla edellytyksillä, mahdollisuuden vedota eettisiin ja uskonnollisiin perusteisiin oikeuttaakseen sellaisten kansallisten toimenpiteiden toteuttamisen, joilla riidanalaisten kansallisten säännösten tavoin poikettaisiin direktiivien 2001/18 ja 2002/53 säännöksistä.

52 Nyt esillä olevassa asiassa on näet riittävää todeta, että Puolan tasavalta, jolla vastaavanlaisessa tilanteessa olisi todistustaakka, ei missään tapauksessa ole osoittanut, että riidanalaisilla kansallisilla säännöksillä tosiasiallisesti tavoiteltaisiin väitettyjä uskonnollisia ja eettisiä päämääriä, ja komissio on sitä paitsi kyseenalaistanut näiden päämäärien olemassaolon.

53 On huomautettava, että oikeuskäytännöstä ilmenee, että jäsenvaltioiden on osoitettava, että edellytykset EY 28 artiklasta poikkeamiselle ovat olemassa (ks. vastaavasti asia C-110/05, komissio v. Italia, tuomio 10.2.2009, Kok., s. I-519, 62 kohta). Tämän vuoksi silloin, kun jäsenvaltio, jota vastaan jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskeva kanne on nostettu, vetoaa puolustuksessaan EY 30 artiklan mukaiseen oikeuttamiseen, yhteisöjen tuomioistuimen on tutkittava tällainen oikeuttaminen ainoastaan siinä tapauksessa, että on selvää tai asianmukaisesti osoitettu, että kyseessä olevalla kansallisella lainsäädännöllä on vastaajana olevan valtion väittämät tavoitteet (ks. vastaavasti muun muassa asia 124/81, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, tuomio 8.2.1983, Kok., s. 203, 35 kohta; asia C-320/03, komissio v. Itävalta, tuomio 15.11.2005, Kok., s. I-9871, 71 kohta ja asia C-141/07, komissio v. Saksa, tuomio 11.9.2008, Kok., s. I-6935, 47 kohta).

54 Erityisesti julkisen moraalin suojeluun perustuvan oikeuttamisen osalta, johon Puolan tasavalta on vedonnut nyt esillä olevassa asiassa, on ensinnäkin todettava, että tällaista näyttövaatimusta ei voida täyttää niin yleisluontoisilla väittämillä kuin ne, jotka tämä jäsenvaltio on esittänyt oikeudenkäyntiä edeltävässä menettelyssä ja joissa viitataan ympäristöä ja kansanterveyttä koskevaan huoleen, Puolan väestön esittämään vahvaan GMO:en vastustukseen tai vieläpä siihen, että voivodikuntien valtuustot ovat hyväksyneet päätöslauselmia, joilla voivodikuntien alueet tulisi vapauttaa geneettisesti muunnetuista viljelmistä ja GMO:eista.

55 On nimittäin ilmeistä, että näissä olosuhteissa julkiseen moraaliin ei voida tosiasiassa vedota itsenäisenä perusteena, vaan yhdessä ympäristön ja terveyden suojeluun liittyvän oikeuttamisen kanssa, jotka nyt esillä olevassa asiassa nimenomaisesti muodostavat direktiivin 2001/18 tavoitteen (ks. vastaavasti asia C-1/96, Compassion in World Farming, tuomio 19.3.1998, Kok., s. I-1251, 66 kohta).

56 Jäsenvaltio ei kuitenkaan voi tällä tavalla vedota osittaiseen yleiseen mielipiteeseen asettaakseen yksipuolisesti kyseenalaiseksi yhteisön toimielinten hyväksymän yhdenmukaistamistoimenpiteen (ks. em. asia Compassion in World Farming, tuomion 67 kohta). Kuten yhteisöjen tuomioistuin on huomauttanut asiassa, joka koski nimenomaan direktiiviä 2001/18, jäsenvaltio ei voi yhteisön toimenpiteen täytäntöönpanossa ilmenneisiin soveltamisvaikeuksiin – mukaan lukien vaikeuksiin, jotka liittyvät yksityisten vastarintaan – vetoamalla perustella sitä, ettei se ole noudattanut yhteisön oikeussääntöjen mukaisia velvoitteita ja määräaikoja (ks. asia C-121/07, komissio v. Ranska, tuomio 9.12.2008, Kok., s. I-9159, 72 kohta).

57 Toiseksi erityisesti uskonnollisista tai eettisistä perusteista, joihin Puolan tasavalta on vedonnut ensimmäistä kertaa yhteisöjen tuomioistuimelle esittämässään vastineessa ja vastauskirjelmässä, on todettava, että kyseinen jäsenvaltio ei ole osoittanut, että nämä näkökohdat olisivat olleet riidanalaisten kansallisten säännösten antamisen perustana.

58 Puolan tasavalta on näet viitannut ennemminkin eräänlaiseen yleiseen olettamaan, jonka mukaan ei voida pitää yllättävänä, mitä tässä asiassa on tapahtunut. Yhtäältä on vedottu siihen seikkaan, että on yleisesti tunnettua, että Puolan yhteiskunnassa pidetään erittäin tärkeänä kristillisiä ja katolisia arvoja. Toisaalta Puolan tasavalta korostaa, että Puolan parlamentissa riidanalaisia kansallisia säännöksiä annettaessa enemmistönä olleet poliittiset puolueet vaativat erityisesti tällaisten arvojen noudattamista. Näin ollen on kyseisen jäsenvaltion mukaan kohtuullista katsoa, että kansanedustajat, joilla ei tavallisesti ole tieteellistä koulutusta, ovat alttiimpia uskonnollisille tai eettisille näkökannoille, jotka ohjaavat heitä yleisesti heidän poliittisessa toiminnassaan, kuin muille näkökannoille, jotka liittyvät erityisesti ympäristön ja kansanterveyden suojelua koskeviin monitahoisiin tieteellisiin arvioihin.

59 Tällaiset näkökohdat eivät kuitenkaan riitä sen toteamiseen, että riidanalaisten kansallisten säännösten antamista ovat tosiasiallisesti ohjanneet vastineessa ja vastauskirjelmässä kuvaillut eettiset ja uskonnolliset syyt, etenkin koska Puolan tasavalta on oikeudenkäyntiä edeltävän menettelyn aikana keskittänyt puolustuksensa direktiivin 2001/18 väitettyihin puutteisiin, kun otetaan huomioon ennalta varautumisen periaate ja vaarat, joita tästä direktiivistä aiheutuisi sekä ympäristölle että kansanterveydelle.

60 Näin ollen komission kanteen ratkaisemiseksi on todettava, kuten komissio on katsonut, että riidanalaisissa kansallisissa säännöksissä olevien kaltaisilla yleisillä kielloilla rikotaan Puolan tasavallalle direktiivin 2001/18 22 ja 23 artiklan sekä direktiivin 2002/53 4 artiklan 4 kohdan ja 16 artiklan mukaan kuuluvia velvoitteita.

61 Yhtäältä on huomautettava, että direktiivin 2001/18 22 ja 23 artiklassa jäsenvaltiot velvoitetaan olemaan kieltämättä, rajoittamatta tai estämättä sellaisten tuotteina tai tuotteissa olevien GMO:en saattamista markkinoille, jotka ovat kyseisen direktiivin vaatimusten mukaisia, elleivät ne vetoa jälkimmäisen säännöksen yksityiskohtaisten edellytysten perusteella mahdollisuuteen toteuttaa direktiivissä asetettuja turvatoimenpiteitä. Näin ollen siemenistä annetun lain 57 §:n 3 momentin kaltaisella

yksipuolisella kansallisella toimenpiteellä, jolla yleisesti kielletään GMO:en siementen pitäminen kaupan, rikotaan selvästi kyseisiä 22 ja 23 artiklaa.

62 Tällaisella yleisellä kiellolla rikotaan myös selvästi direktiivin 2002/53 16 artiklan 1 kohtaa, jonka mukaan jäsenvaltiot eivät saa soveltaa kyseisen direktiivin mukaisesti hyväksyttyjen lajikkeiden siemeniin lajiketta koskevia rajoituksia kaupan pitämisen osalta, paitsi jos ne vetoavat saman artiklan 2 kohdan mukaisiin poikkeuksiin, jotka eivät sovellu nyt esillä olevaan asiaan. Kuten komissio on huomauttanut, tältä osin on selvää, että tietty määrä lajikkeista, jotka on hyväksytty kyseisen direktiivin mukaan ja jotka näin ollen esiintyvät sen 17 artiklassa tarkoitetussa viljelykasvien yleisessä lajikeluettelossa, on geneettisesti muunnettuja lajikkeita.

63 Toisaalta direktiivin 2002/53 4 artiklan 4 kohdasta seuraa, että geneettisesti muunnettujen lajikkeiden sisällyttämistä kansalliseen lajikeluetteloon ei voida yleisesti kieltää, siten kuin siemenistä annetun lain 5 §:n 4 momentissa kielletään. Edellä mainitun 4 artiklan 4 kohdasta nimittäin ilmenee erityisesti se, että mahdollinen kielto sisällyttää lajike kyseiseen kansalliseen luetteloon ainoastaan sillä perusteella, että se on geneettisesti muunnettu, on sallittua vain siinä tapauksessa, että kaikkia asianmukaisia toimenpiteitä ihmisten terveydelle haitallisten vaikutusten välttämiseksi ei ole toteutettu, mikä ei, kuten komissio on perustellusti todennut, ole asianlaita silloin, kun lajike on hyväksytty direktiivin 2001/18 säännösten mukaisesti.

64 Kaiken edellä esitetyn perusteella on syytä todeta, että Puolan tasavalta ei ole noudattanut direktiivin 2001/18 22 ja 23 artiklan eikä direktiivin 2002/53 4 artiklan 4 kohdan ja 16 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se on kieltänyt geneettisesti muunnettujen lajikkeiden siementen vapaan liikkumisen ja geneettisesti muunnettujen lajikkeiden sisällyttämisen kansalliseen lajikeluetteloon.

65 Kuten tämän tuomion 48 kohdasta käy ilmi, kyseinen kanne on sitä vastoin jätettävä tutkimatta siltä osin kuin siinä vaaditaan toteamaan, että Puolan tasavalta on rikkonut direktiiviä 2001/18 kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

66 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan nojalla asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Yhteisöjen tuomioistuin voi kuitenkin määrätä saman työjärjestyksen 69 artiklan 3 kohdan nojalla, jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan. Vaikka Puolan tasavalta on nyt esillä olevassa asiassa hävinnyt pääosan vaatimuksistaan, on otettava huomioon, että komission kanne on osittain jätetty tutkimatta. Kun otetaan huomioon tapauksen olosuhteet, on syytä velvoittaa Puolan tasavalta vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja lisäksi korvaamaan kaksi kolmasosaa komission oikeudenkäyntikuluista. Komissio vastaa kolmasosasta omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Puolan tasavalta ei ole noudattanut geneettisesti muunnettujen organismien tarkoituksellisesta levittämisestä ympäristöön ja neuvoston direktiivin 90/220/ETY kumoamisesta 12.3.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/18/EY 22 ja 23 artiklan eikä viljelykasvilajien yleisestä lajikeluettelosta 13.6.2002 annetun neuvoston direktiivin 2002/53/EY 4 artiklan 4 kohdan ja 16 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se on kieltänyt geneettisesti muunnettujen lajikkeiden siementen vapaan liikkumisen ja geneettisesti muunnettujen lajikkeiden sisällyttämisen kansalliseen lajikeluetteloon.**

2) Kanne hylätään muilta osin.

3) Puolan tasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan sekä korvaa kaksi kolmasosaa komission oikeudenkäyntikuluista.

4) Euroopan yhteisöjen komissio vastaa kolmasosasta omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Allekirjoitukset